

BESLUT

2005-02-02
Delgivningskvitto

432-5588-99
432-12758-01
432-866-02
432-10344-04
432-10830-04

Landskap: Småland
Kommun: Hultsfred
Fastigheter: Se bilaga 2
Namn: Smalspårsjärnvägen
Hultsfred- Virserum

Småländska Smalspåret AB

Box 117

391 21 KALMAR

Riksantikvarieämbetet

Ink. 2005 -U2- 07

Dnr:

Fastighet: Kryssset 2 och 3
Namn: Järnvägsstationen och
godsmagasinet i Virserum

**Byggnadsminnesförklaring av smalspårsjärnvägen, sträckan Hultsfred –
Virserum, på fastigheterna i enlighet med bilaga 2 samt stationshuset och
godsmagasinet i Virserum på fastigheterna Kryssset 2 och 3 i Hultsfreds
kommun**

Länsstyrelsen förklarar härmed smalspårsjärnvägen på sträckan Hultsfred –
Virserum, på fastigheterna som redovisas på bilaga 2, samt stationshuset och
godsmagasinet i Virserum på fastigheterna Kryssset 2 och 3 i Hultsfreds kommun
för byggnadsminne enligt 3 kap 1 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm.

Remissvar på förslaget till beslut har bland andra inkommit från Småländska
Smalspåret AB (SmAB), Banverket och Tjustbygdens Järnvägsförening som inget
har att erinra mot förslaget. I remissvaret från Förvaltnings AB Smålandsbanan
(FAS) föreslås bland annat att en skadeinventering görs och att en åtgärdsplan
upprättas och fastställs. I remissvaren från Hultsfreds kommun och Föreningen
Smalspåret Växjö-Västervik (FSVV) framhålls att även smalspårsjärnvägen från
Virserum till Triabo (länsgränsen) har sådana kulturhistoriska värden att en
byggnadsminnesförklaring också av denna sträcka borde genomföras.

Länsstyrelsen bedömer emellertid att ytterligare byggnadsminnesförklaring av
delsträckan Virserum – Triabo (länsgränsen) för närvarande inte är aktuellt.
Ärendet kommer därför tills vidare avskrivas i denna del.

Länsstyrelsen avser med detta beslut att för framtiden skydda och bevara hela
smalspårssträckningen mellan Västervik och Virserum.

Smalspårsfastigheterna utmed sträckan Hultsfred-Virserum ägs av Småländska
Smalspåret AB – SmAB och järnvägsstationen och godsmagasinet i Virserum ägs
av Föreningen Smalspåret Växjö-Västervik – FSVV.

Byggnadsminnesförklaringen avser hela järnvägssträckan på samtliga fastigheter
som berörs, med undantag för en mindre sträcka i Hultsfred som ägs av staten och
som i denna del handläggs av Riksantikvarieämbetet, se bilaga 2.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
391 86 Kalmar	Malmbrogatan 6	Växel 0480-820 00	0480-822 75	lansstyrelsen@h.lst.se www.h.lst.se

Förslag till skyddsbestämmelser

1. Smalspårets sträckning och banans läge får ej byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Vägskyddsanläggningar, broar, stödmurar samt andra, till järnvägen hörande konstruktioner och byggnader, får inte rivas eller byggas om. Vård och underhållsåtgärder skall utföras på ett sätt som är anpassat efter de material och tekniker som traditionellt använts.
3. Stationsbyggnaden och godsmagasinet inom Virserums stationsområde får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras. Ingrepp i rumsindelning och stomme får inte heller göras. Ej heller får ingrepp göras i äldre, fast inredning.
Fastigheterna Kryssat 2 och 3, markerad med röd linje på bilaga 4, får inte ytterligare bebyggas och skall hållas i sådant skick att stationsbyggnadens och godsmagasinet karaktär och utseende inte förvanskas.
4. Det område som utgör gräns för smalspårsjärnvägen, se bilaga 3, får inte ytterligare bebyggas och skall hållas i ett sådant skick att smalspåret med sina anläggningar, konstruktioner och byggnader till utseende och karaktär inte förvanskas.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm, lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna.

Bakgrund

Fråga om att förklara smalspårsjärnvägen på sträckan Hultsfred – Virserum samt godsmagasinet i Virserum i Hultsfreds kommun för byggnadsminne enligt 3 kapitlet, lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm, väcktes 1999-05-14 av Föreningen Smalspåret Växjö-Västervik – FSVV. 2004-10-21 väckte FSVV också frågan att förklara stationshuset i Virserum för byggnadsminne enligt samma lag.

Kring sekelskiftet 1900 fanns ett nät av smalspåriga järnvägslinjer i östra Götaland, viktiga för personbefordran och inte minst för godstransporter från och till de större och mindre industriorter av olika karaktär som vuxit fram i inlandet under 1800-talets sista decennier och i början av 1900-talet. Viktigt för denna region var också att få direkt kontakt med hamnanläggningar vid östersjökusten. Den 187 km långa smalspårsjärnvägen mellan Västervik och Växjö byggdes i etapper mellan åren 1877 och 1922. Den äldsta delen utgörs av sträckan Hultsfred-Västervik som genom Hultsfred-Westerviks Järnväg (HWJ) öppnades för trafik 1879.

Från Växjö byggdes järnvägen till Hultsfred i fyra etapper; Växjö-Klavreström (1895), Klavreström-Åseda (1902), Åseda-Virserum (1911) och Virserum-Hultsfred (1922). Denna järnväg drevs av bolag som skiftade namn i takt med de olika etappernas färdigställande. Då den sista etappen, den nu aktuella sträckan Virserum-Hultsfred, var färdigställd 1922, bildades Växjö-Åseda-Hultsfreds Järnväg (VÅHJ).

När smalspårsjärnvägen mellan Växjö och Västervik var färdigställd ingick den i ett omfattande system av smalspåriga järnvägar som sträckte sig från Örebro i norr till Växjö och Torsås i söder. Järnvägen blev av största betydelse för utvecklingen av metallindustrierna i bland annat Ankarsrum, Överum, Gunnebo och Åtvidaberg men också för sågverken och träindustrierna utmed banan där det nu var möjligt att frakta råvaror och färdiga produkter från och till de större och mindre snickeriindustrierna i t ex Hultsfred, möbelfabrikerna i Virserum med omnejd och den stora tändsticksfabriken i Västervik.

1939 tog riksdagen ett principbeslut om att förstatliga de enskilt ägda järnvägslinjerna i landet. Förhandlingar inleddes därefter med de enskilda järnvägsbolagen. 1941 försattes VÅHJ i likvidation och övertogs därefter av staten, som 1949 också övertog järnvägen mellan Hultsfred och Västervik. Statens Järnvägar (SJ) bedrev därefter trafik på smalspårsjärnvägen Västervik-Växjö fram till 1984 då persontrafiken upphörde. Året efter upphörde även godstrafiken. Då var banan den sista smalspårsbanan i landet som SJ bedrev trafik på.

1987 öppnades banan åter, denna gång i privat regi av Växjö-Hultsfred-Västerviks Järnvägsaktiebolag (VHVJ) som bedrev turist- och chartertrafik på banan. Detta bolag tvingades i konkurs 1992.

Idag bedriver Förvaltningsaktiebolaget Smålandsbanan (FAS) tillsammans med Tjustbygdens Järnvägsförening (TJF) säsongsmässig persontrafik på sträckan Hultsfred-Västervik. På sträckan Hultsfred-Virserum bedrivs idag ingen järnvägstrafik, bortsett från turistinriktad cykeldressinåkning på delar av sträckan.

Smalspårsjärnvägen på sträckan Växjö-Åseda finns inte längre kvar. Under åren 2001-2002 revs rälsen upp och försålades. Bangården i Åseda är dessutom till största delen riven, lokstallet och de gamla magasinerna likaså. Själva stationsbyggnaden finns kvar, men ligger idag isolerad ett bra stycke från själva rälsområdet som flyttades och drogs om 1995.

Järnvägssträckan Hultsfred-Virserum

När de olika etapperna av smalspårsjärnvägen byggdes, undveks, av kostnadsskäl, de största naturhindren, vilket innebar att järnvägen kom att slingra sig fram genom landskapet med många och snäva kurvor. De mest omfattande anläggningsarbetena återfinns just på sträckan Hultsfred-Virserum. Här finns flera

genombrott av bergskullar, men också uppbyggda, höga bankar. Det är ett omväxlande landskap, där banan löper intill och över flera sjöar, mossmarker och genom täta skogsområden. Flera broar finns på sträckan, vid Hultarp inte mindre än åtta stycken på en sträcka av sex kilometer. Längre söderut, närmare Virserum, passerar järnvägen öppnare, mer hävdade marker.

Utmed sträckan finns samtliga stationsbyggnader och banvaktsstugor i behåll. Stationsbyggnaderna, som ligger i Hultarp, Flaten, Gårdveda och Ödhult, stod alla färdiga till banans invigning 1922. Alla är byggda i en tidstypisk, nationalromantisk stil. Särskilt stationsmiljöerna vid Hultarp och Ödhult är mycket välbevarade. Stationerna är idag i privat ägo, varför länsstyrelsen avser att utreda frågan om att byggnadsminnesförklara dessa var för sig. Även de privatägda banvaktsstugorna bör på sikt byggnadsminnesförklaras.

Virserums stationshus stod färdigt 1911 i samband med att sträckan Åseda-Virserum öppnades för trafik. Det är också uppfört i en tidstypisk stil, med fasaderna klädda med en liggande, rödfärgad fasspontpanel. Det plåtklädda taket är brutet och gavelvalmat. Fönstren har i de övre lufterna en smårutig indelning, vilket ger ett drag av jugend. I bottenvåningen finns väntsal, expedition och resgodsrums i behåll. På övervåningen ligger den f d stinsbostaden.

Godsmagasinet i Virserum är uppfört samtidigt som stationsbyggnaden. En större tillbyggnad skedde 1936 i samband med att styckegodstrafiken vid den här tiden ökade starkt. Det är det största utmed hela smalspårsjärnvägen. Att det byggdes så stort, förklaras också av att de många möbelfabrikerna i Virserum med omnejd krävde stora utrymmen för möbler och andra snickeriprodukter som kunde lagras här i väntan på att lastas på godståg för vidare transport. Även detta godsmagasin är mycket välbevarat med lastbryggor och andra konstruktioner i behåll.

Tidigare byggnadsminnesförklaringar

På järnvägssträckan Västervik-Hultsfred har länsstyrelsen tidigare förklarat delsträckorna Verkeback-Totebo, Totebo-Hultsfred samt Jenny-Verkeback för byggnadsminnen. Dessa sträckor förklarades som byggnadsminnen 1996-06-24 respektive 1999-02-16 och 2004-09-19. Hittills är också stationerna i Ankarsrum, Fårhult, Verkeback och Hultsfred förklarade som byggnadsminnen. Delsträckan Jenny-Västervik, fem kilometer lång, är ännu inte förklarad som byggnadsminne, den ägs av staten och handläggs därför i denna del av Riksantikvarieämbetet. Genom ett omfattande ideellt arbete och statligt och kommunalt byggnadsvårds- och sysselsättningsstöd har smalspårsjärnvägen Västervik-Virserum åter kunnat väckas till liv med en idag omfattande turisttrafik på större delen av sträckan som utgör en värdefull del av länets och landets kulturturism.

I och med att denna sträcka, Hultsfred-Virserum, förklaras som byggnadsminne, är 95,6 kilometer av den ursprungliga smalspårsjärnvägen Västervik-Växjö

byggnadsminnesförklarad.

Motivering

Smalspårsjärnvägen mellan Hultsfred och Virserum, 29,4 kilometer lång, är den senast uppförda delsträckan av den ursprungliga smalspårsjärnvägen Västervik-Växjö. Den invigdes 1922 och är den enda delsträckan längs det kvarvarande smalspårssträckningen som har samtliga stationshus och banvaktsstugor i behåll, flertalet dessutom mycket välbevarade och tidstypiska. Järnvägs miljön utmed sträckan är närmast intakt bevarad, och utgör därför en viktig, och, ur kulturhistorisk synpunkt, ytterst värdefull del av smalspårsjärnvägen.

Stationshuset och godsmagasinet i Virserum utgör en välbevarad stationsmiljö och är en väsentlig del av den bevarade smalspårsjärnvägen.

Utmed sträckan Hultsfred-Virserum finns också de största och mest imponerande anläggningsarbetena i form av stora bergsskärningar och högt uppbyggda bankar jämfört med de övriga delarna av den bevarade smalspårsjärnvägen. Järnvägen Hultsfred-Virserum är därmed också ett värdefullt exempel på tidstypisk järnvägsbyggarkonst utförd med stor skicklighet. Därav har denna smalspårsjärnväg också ett mycket högt teknikhistoriskt värde.

Länsstyrelsen anser att stationshuset och godsmagasinet i Virserum samt delsträckan Hultsfred-Virserum på järnvägslinjen Västervik-Virserum med tillhörande anläggningar, konstruktioner och byggnader har ett mycket högt kulturhistoriskt värde och att kraven för en byggnadsminnesförklaring enligt 3 kap 1 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm är väl uppfyllda.

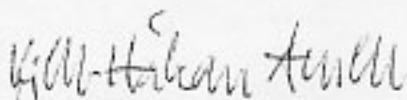
Samråd har skett med Riksantikvarieämbetet, Kalmar läns museum och Hultsfreds kommun.

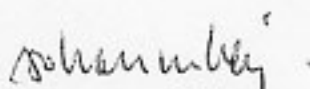
Övrigt

Enligt 3 kap 21 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm, gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Kalmar län, se bilaga 1.

Kjell Håkan Arnell

Johan von Reis

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

BESLUT

432-5588-99
432-12758-01
432-866-02
432-10344-04
432-10830-04

Sändlista (Delgivningskvitto + bilagor)

Småländska Smalspåret AB, att.

Box 117,
391 21 KALMAR

Föreningen Smalspåret Växjö-Västervik, Skolgatan 22, 577 30 HULTSFRED

Bilagor

1. Hur man överklagar
2. Fastighetsförteckning
3. Karta, smalspåret Hultsfred-Virserum
4. Karta fastigheterna Kryset 2 och 3

Kopia till

Kulturmiljöfunktionen + bil 2, 3 och 4

KLA + bil 2, 3 och 4

Riksantikvarieämbetet + bil 1, 2, 3 och 4

Förvaltnings AB Smålandsbanan, att.

Storgatan 36, 593 33 VÄSTERVIK + bil 2, 3 och 4

Kalmar läns museum + bil 2, 3 och 4

Inskrivningsmyndigheten + bil 2, 3 och 4

Lantmäterimyndigheten + bil 2, 3 och 4

Med laga kraft till

Inskrivningsmyndigheten

Hultsfreds kommun

Riksantikvarieämbetet

Lantmäterimyndigheten

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga beslutet ska Ni skriva till Länsrätten i Kalmar län, Box 614, 391 26 KALMAR. Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen Kalmar län, 391 86 KALMAR. Skrivelsen ska ha kommit in inom tre veckor räknat från den dag då Ni fick del av beslutet.

I skrivelsen ska Ni ange:

Vilket beslut som överklagas (ärendets diarienummer, dnr). Hur Ni vill att beslutet ska ändras:

Ni bör också ange:

Ert personnummer, postadress och telefonnummer:

Skrivelsen ska vara undertecknad av Er. Om Ni anlitar ombud kan i stället ombudet underteckna skrivelsen. I så fall bör fullmakt sändas med.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till Länsstyrelsen.

Postadress
391 86 Kalmar

Besöksadress
Malmbrogatan 6

Telefon
Växel 0480-820 00

Telefax
0480-822 75

Järnvägsfastigheter tillhörande SmAB. Samtliga belägna i Hultsfreds kommun.

Hultarp 1:13	Vrånganäs 1:13
Hultarp 1:14	Vrånganäs 1:14
Lockebo 1:5	Vrånganäs 1:15
Ödhult 5:1	Vrånganäs 1:16
Ödhult 7:1	Vrånganäs 1:17
Målilla 1:34	Vrånganäs 1:18
Målilla 1:35	Flathult 1:13
Målilla 1:36	Flathult 1:14
Målilla 2:12	Flathult 1:15
Målilla 4:8	Flathult 1:16
Målilla 5:17	Flathult 1:17
Ljungby 1:44	Flathult 2:2
Ljungby 1:45	Bäckeby 9:1
Ljungby 1:51	Bäckeby 10:1
Ljungby 1:52	Hultsfred 2:5
Ljungby 1:53	Hultsfred 2:6
Ljungby 1:54	Grönkulla 1:11
Ljungby 1:55	Grönkulla 1:12
Ljungby 1:56	Grönkulla 1:13
Ljungby 1:57	Grönkulla 1:14
Ljungby 1:58	Botesgård 1:4
Ljungby 1:59	Venskögle 1:7
Ljungby 1:60	Venskögle 1:8
Ljungby 1:61	Venskögle 1:9
Ljungby 1:62	Venskögle 1:10
Ljungby 1:63	Västerarp 1:17
Ljungby 1:64	Ålefors 1:5
Ljungby 1:65	Ålefors 1:6
Västerarp 1:16	Grunkabo 7:1
Västerarp 1:17	Hamburgerholm 1:13
Virserum 7:1	Hägelåkra 1:30
Hultarp 1:11	Hägelåkra 3:25
Hultarp 1:12	Hägelåkra 3:26
Hultarp 1:13	Hägelåkra 4:6
Hultarp 1:14	Hägelåkra 5:41
Holm 1:6	Hägelåkra 5:42
Holm 2:6	Hägelåkra 5:43
Holm 2:7	Hägelåkra 5:44

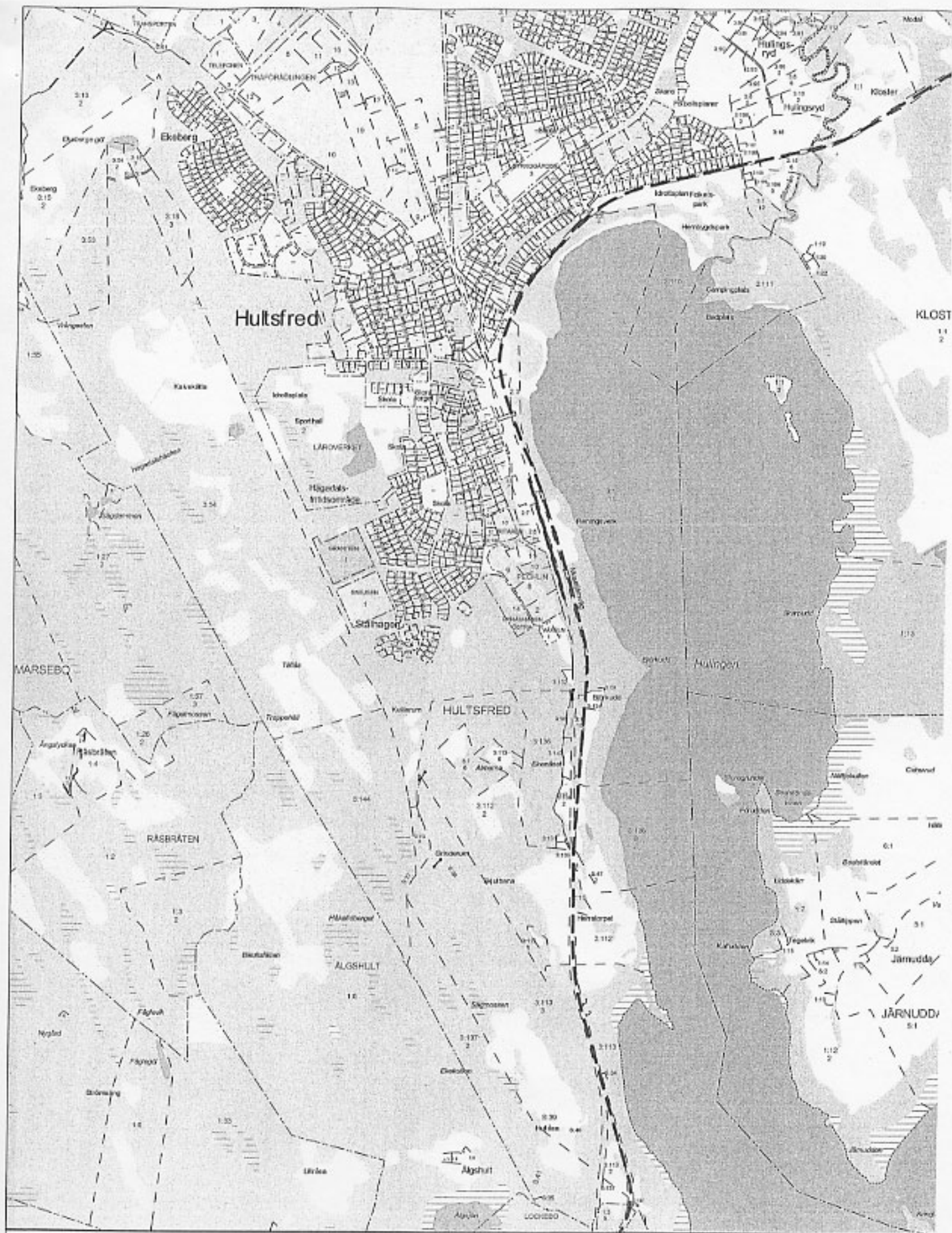
Järnvägsfastighet ägd av Hultsfreds kommun

Målilla 1:11

Järnvägsfastigheter ägda av staten / Banverket

Berörs ej i detta beslut. Handläggs i denna del av Riksantikvarieämbetet.

Hultsfred 2:1
Hultsfred 2:3
Hultsfred 2:9
Hultsfred 2:10
Hultsfred 2:11

Smalspåret Hultsfred-Virserum

Karta 1

Smalspårssträckan markerad med röd färg

Bilagab

432 - 866 - 02 m.fl

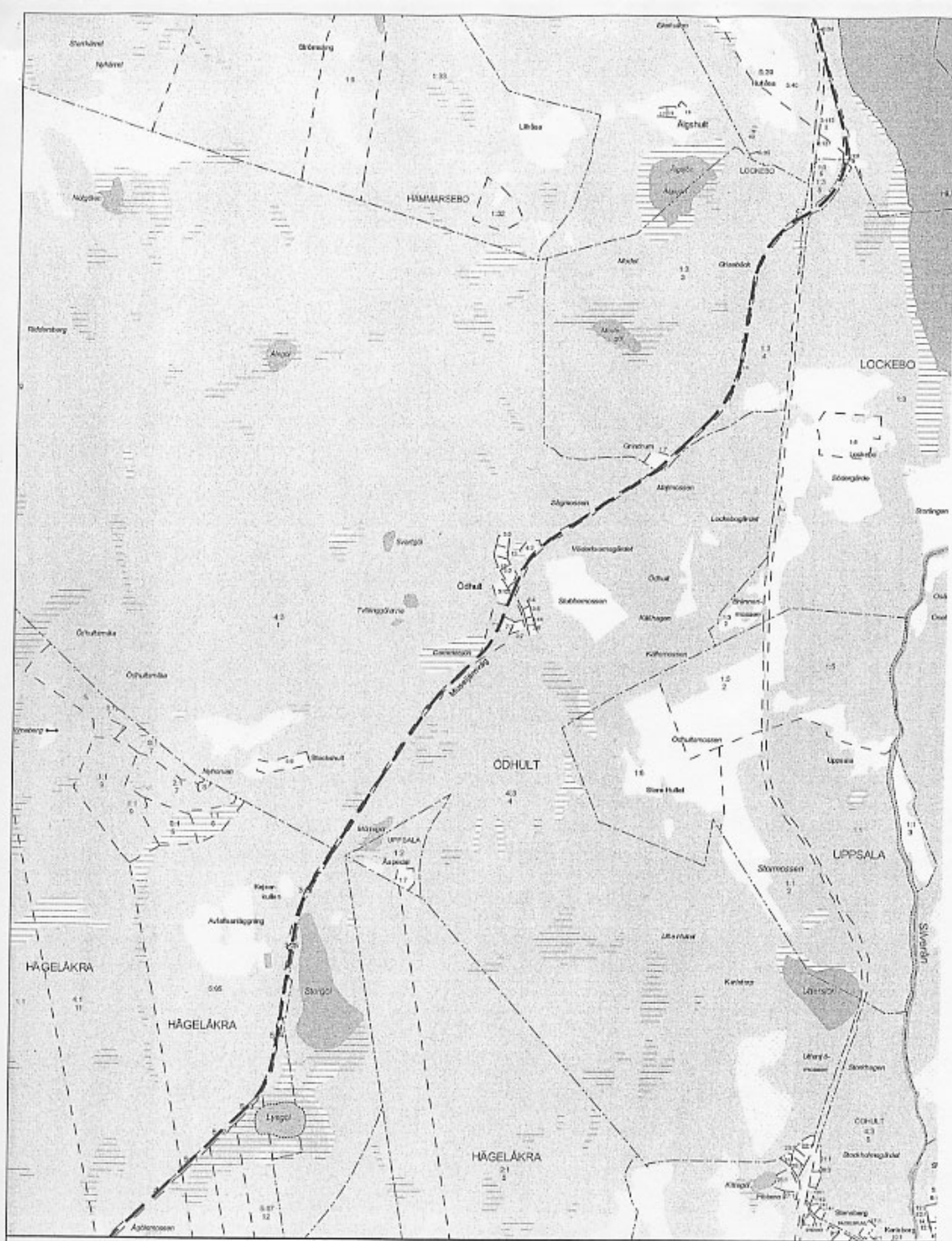
200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 22/12/2004

Smalspåret Hultsfred-Virserum
Karta 2
Smalspårssträckan markerad med röd färg

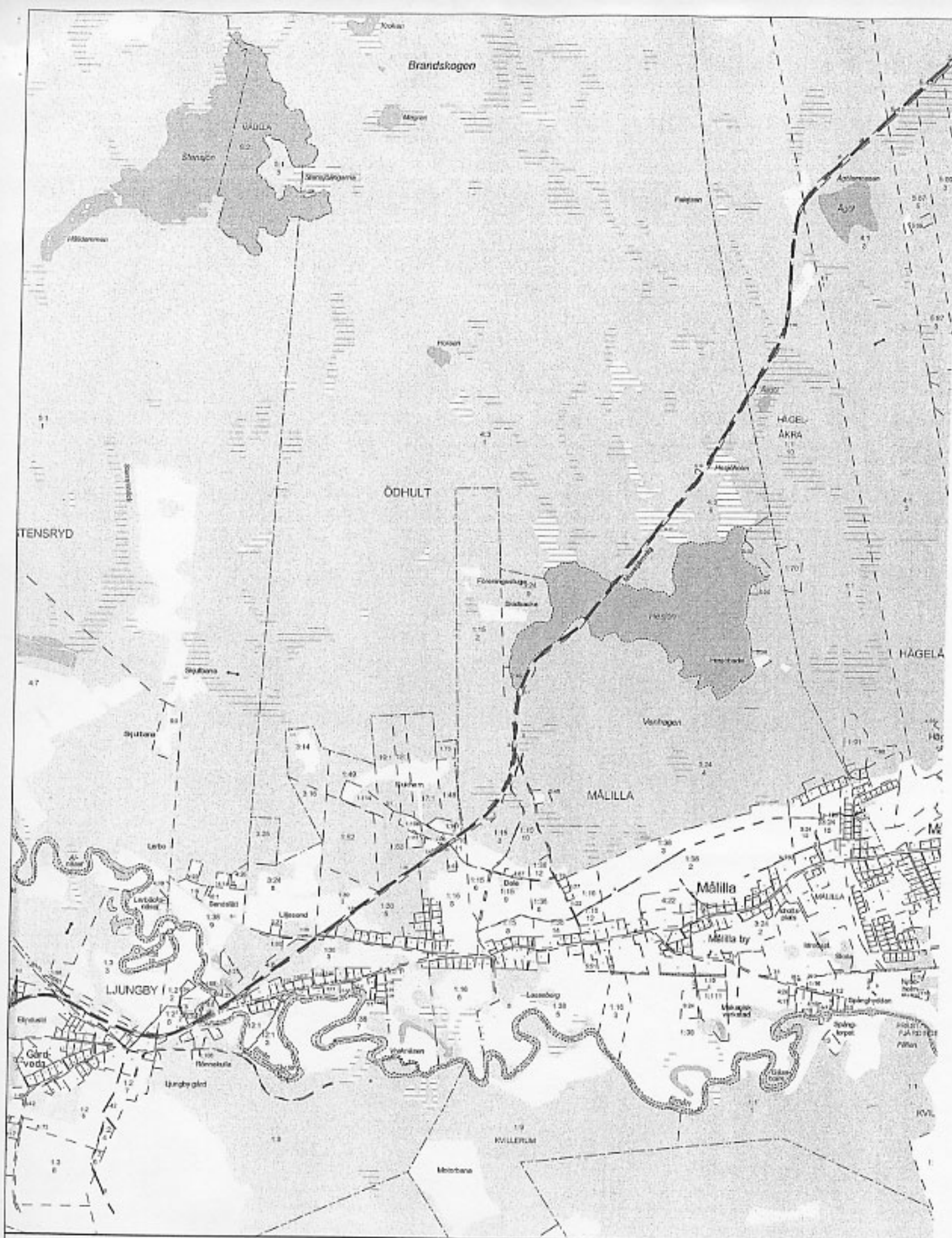
200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 12/22/2004

Smalspåret Hultsfred-Virserum
Karta 3
Smalspårssträckan markerad med röd färg

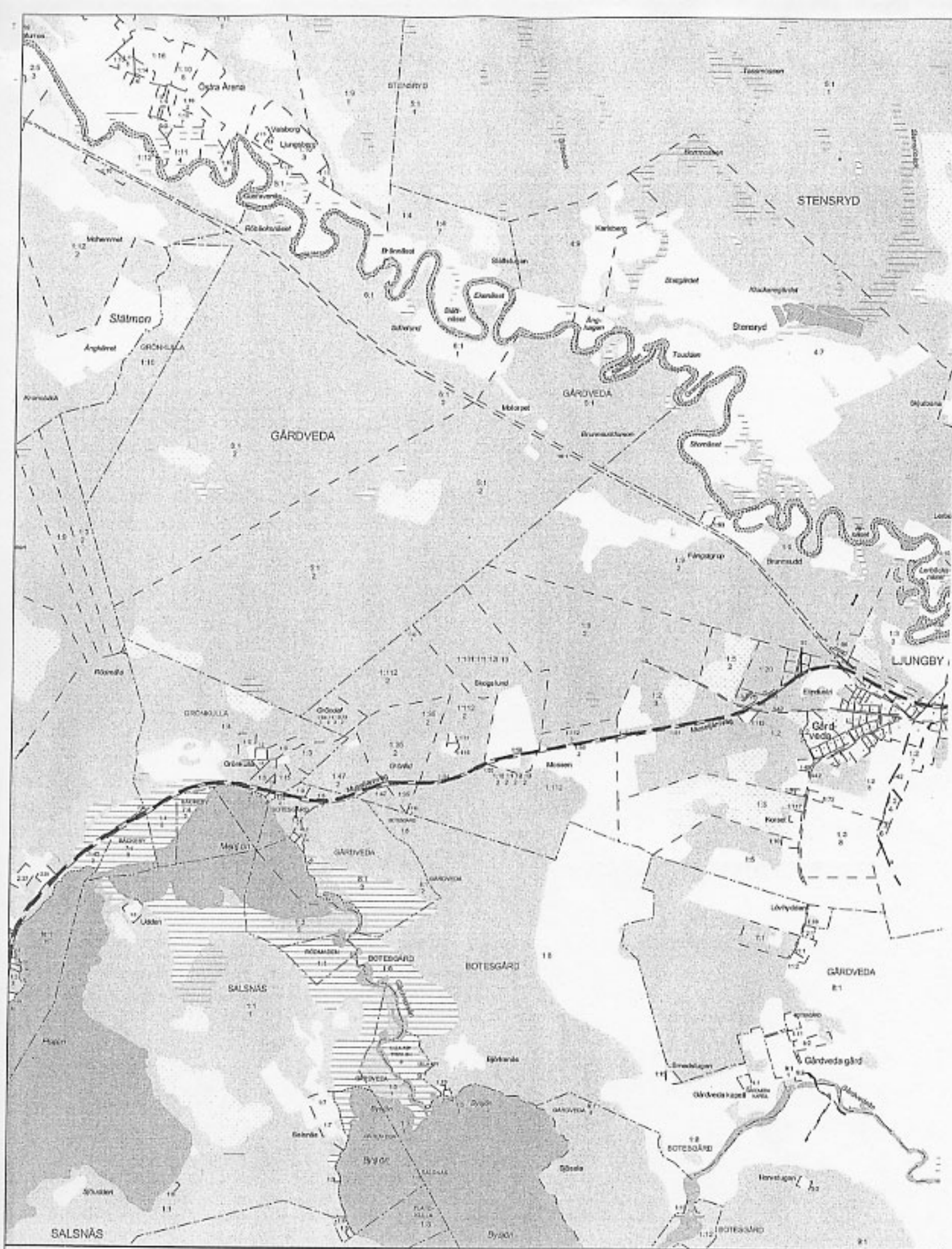
200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 12/22/2004

Smalspåret Hultsfred-Virserum

Karta 4

Smalspårssträckan markerad med röd färg

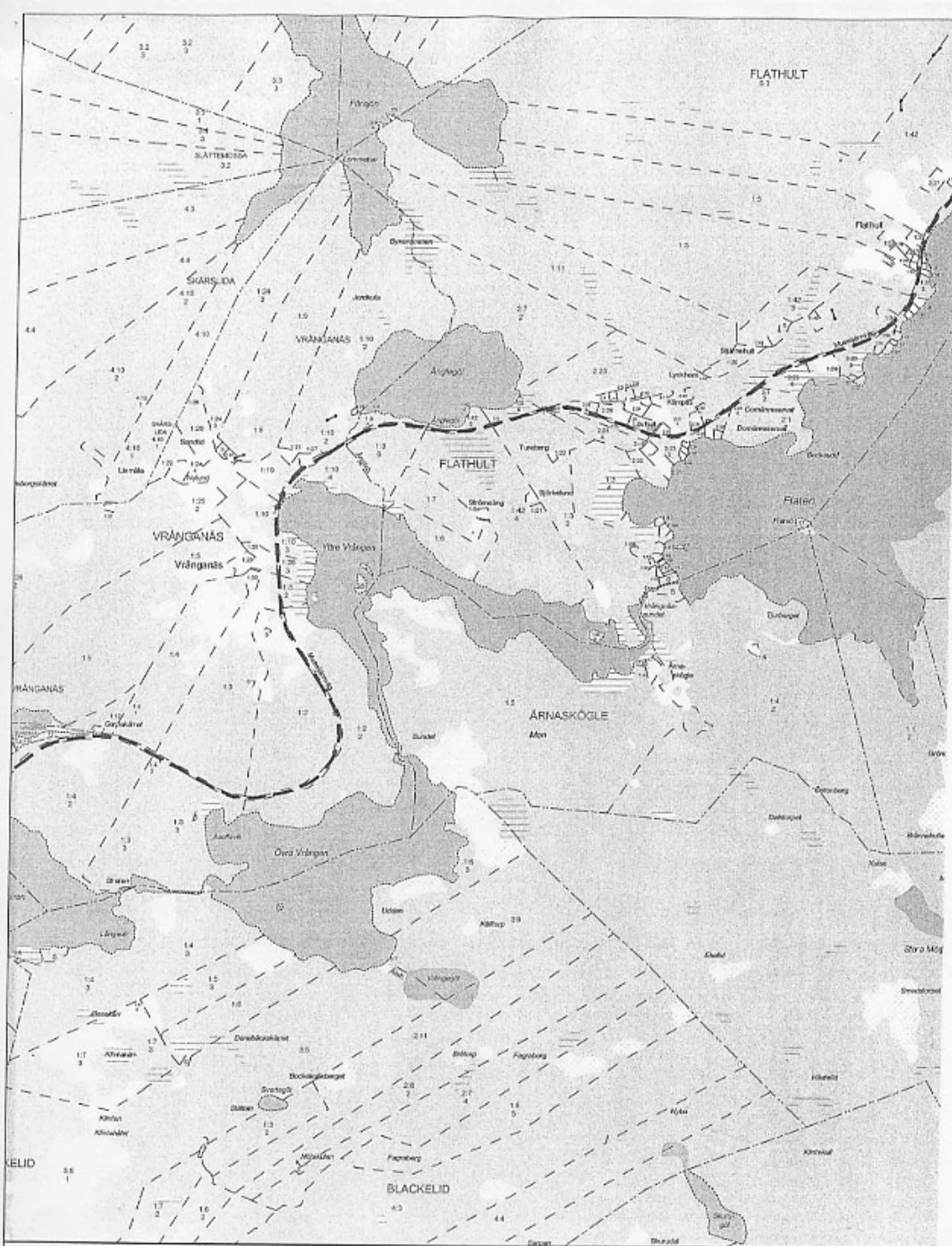
200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 22/12/2004

Smalspåret Hultsfred-Virserum

Karta 5

Smalspårssträckan markerad med röd färg

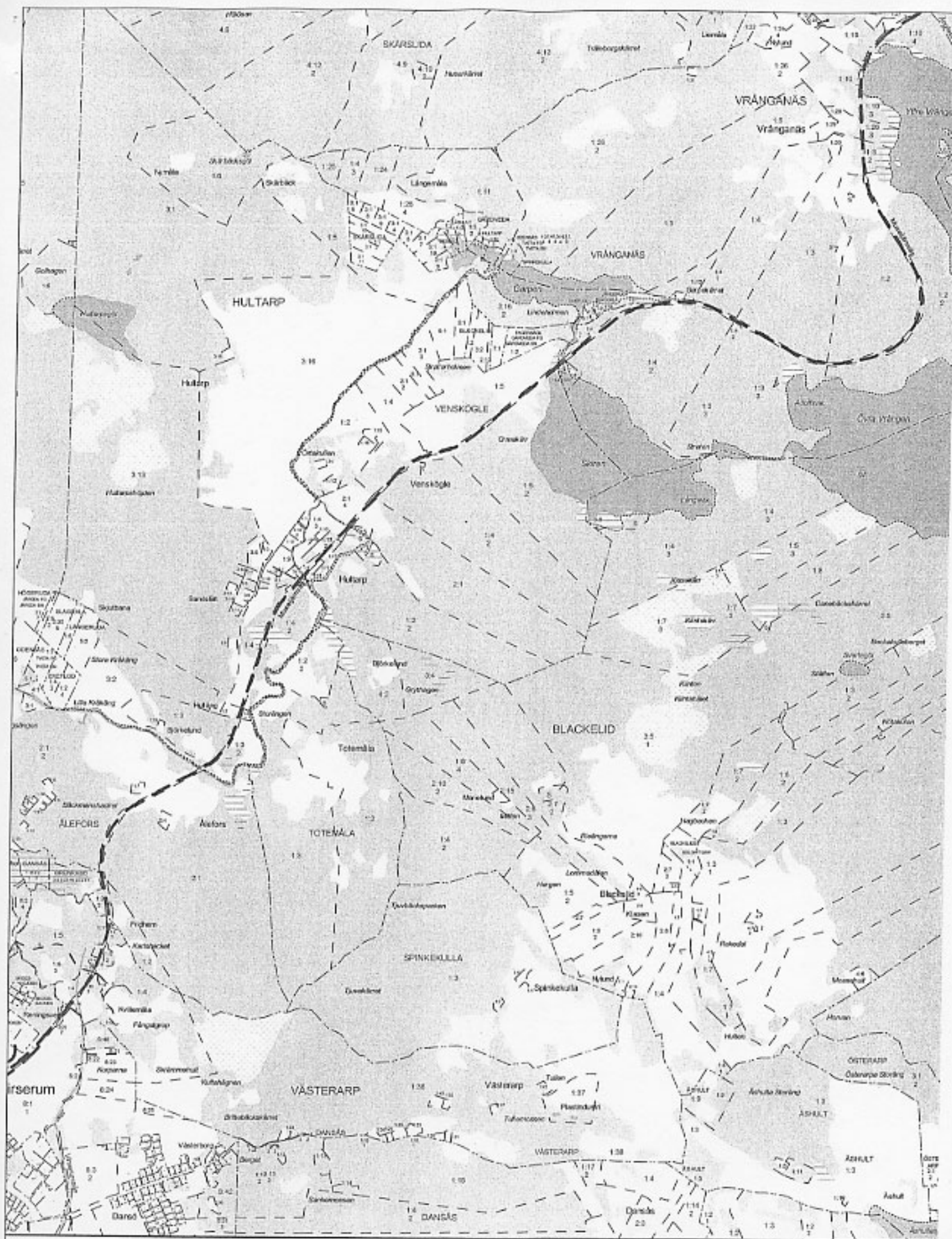
200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 22/12/2004

Smalspåret Hultsfred-Virserum
Karta 6
Smalspårssträckan markerad med röd färg

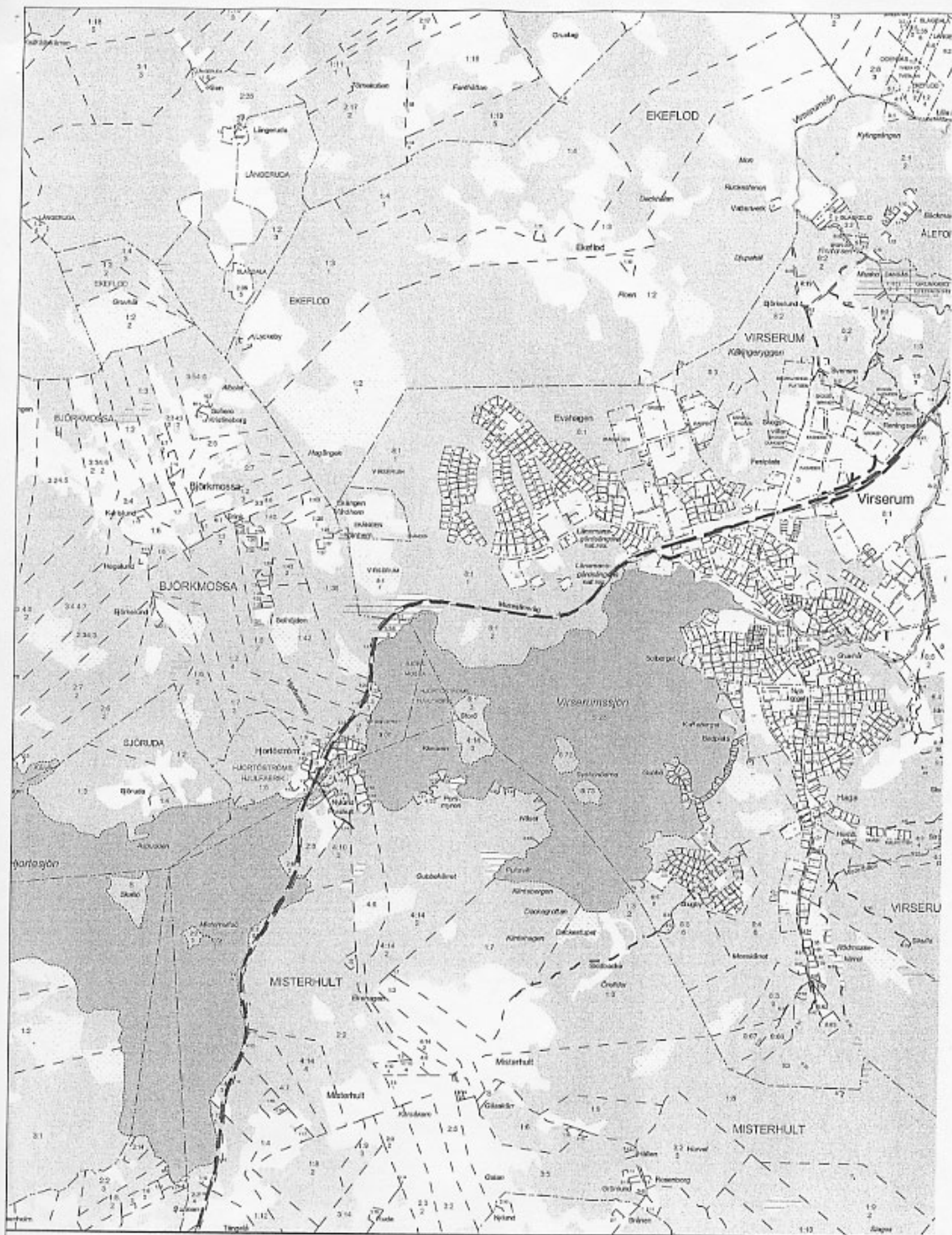
200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 22/12/2004

Smalspåret Hultsfred-Virserum
Karta 7
Smalspårssträckan markerad med röd färg

200 0 200 400 meter

1:20000

Utskriftsdatum 12/22/2004

BILAGA 4

Krysset 2 och 3 i Virserum, Hultsfreds kommun

432-5588-99
432-12758-01
432-866-02
432-10344-04
432-10830-04

